

СТАНОВИЩЕ

От проф. Николай Кирилов Изов, доктор

НСА „Васил Левски“

за дисертационен труд на тема:

„СОЦИАЛНО-КУЛТУРНИ ПРОМЕНИ В ПЛУВНИТЕ СПОРТОВЕ В БЪЛГАРИЯ ДО 1944 Г.“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

на Николай Георгиев Кръстев

научен ръководител: доц. Йордан Донев, доктор

Професионално направление: 7.6. Спорт, докторска програма
„Теория и методология на спортната наука“

Николай Георгиев Кръстев е редовен докторант към катедра „Водни спортове“. Има филологическо образование (магистър по българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“). Докторантът като авторитетен журналист е автор на редица научно-популярни книги и изследвания – за историята на спортното дружество „Славия“, на кану-каяка в България, на баскетбола, на работническия спорт в страната. Като издател и редактор в последните няколко десетилетия активно работи в областта на историята на спорта, включително на плуването и плувните спортове.

Значение на научния проблем

Дисертацията е посветена на една слабо проучвана тема. Пред нас е солиден труд за най-ранната история на плуването и плувните спортове в България. Те са по-специална група спортове защото се практикуват в несвойствена среда за човека. Оттук следва и голямото им социално значение и животоспасяващата им приложна функция.

Трудът представлява мащабно интердисциплинарно изследване, в което Николай Кръстев демонстрира задълбочени познания не само в историята на спорта, но и в спортната наука в частта ѝ за социалното значение на спорта, а също и във фолклористиката и историята на печатните медии в България.

В детайли са проучени еволюционните процеси в плуването и плувните спортове в страната до 1944 г. Подробно са описани и анализирани дейностите на трите големи културно-патриотични обществени организации - СГБД „Юнак“, Българският народен морски сговор и Българската национална спортна федерация, както и тяхното въздействие върху социално-културните промени в България през този период. Установяването на динамиката в развитието на социално-културните функции на плуването на база на оформената богата историографска картина от голям брой новооткрити емпирични факти допринася за изясняването на процесите и последиците от тях върху културното развитие на българския народ.

Параметри на труда

Дисертацията съдържа 205 страници (предговор, основни понятия и съкращения, три глави, заключение с изводи и препоръки и четири приложения), онагледена е с 11 таблици и 17 снимки. Библиографията включва 408 източника: 114 литературни изследвания (90 на кирилица, 24 на латиница), 19 сборници и речници (17 на кирилица, 2 на латиница), 32 закона, отчети, правилници и устави (30 на кирилица, 2 на латиница), 39 архивни единици от ЦДА, ДА–Бургас и Историческия архив на НСА, 191 публикации в печата (190 на кирилица, 1 на латиница), 10 публикации от ресурси в интернет и 3 архивни видеоматериала. Приложенията са: „Най-важни събития в плуването в България до 1944 г.“, „Рекордите по плуване в България до 1944 г.“, „Срещите по водна топка в страната в периода 1932–1944 г.“, „Снимки и илюстрации“. Бележките и поясненията под линия са 515 на брой. Авторефератът адекватно представя изследването, за което специализираната проверка показва, че няма данни за плагиатство.

Трудът отговаря на задължителните стандарти за дисертациите на историческа тема.

Структура на дисертацията

Предговорът очертава актуалността на проблема, концептуалната рамка и основната мотивация на автора за избор на изследваната тема, която се явява продължение на дългогодишната му работа по проучване на историята на плуването в България.

В Първа глава след постановката на проблема е анализът на литературни изследвания в два подраздела. Първият е посветен на социално-културните функции на физическото възпитание и спорта с включени 12 важни изследвания по темата, дело на известни световни социолози и културолози, работили по различно време и в различни страни, както и 13 труда на български изследователи. Вторият включва публикациите за историята на плуването и плувните спортове в България до 1944 г.

Следва представянето на историческите източници, хипотезата на изследването, цел и задачи на изследователската работа, обект и предмет на изследване, организация и методика на изследователската работа.

Особено внимание заслужава подразделът „Методологични основи на концепцията за изследване на социално-културните функции на телесното възпитание и спорта“. На базата на обособените в спортната наука направления на телесната култура и въз основа на основните социално-културни функции на спорта, съобразно спецификата на историческия контекст в изследвания период в страната, са дефинирани най-разпространените влияния на социалната система на плуването върху българското общество. Голямото количество събрани емпирични данни дава възможност на докторанта да формулира 18 на брой показатели за анализ на социално-културните характеристики на плуването и плувните спортове в страната, чието установяване по-късно в труда доказва наличието на съответните социални характеристики на плуването, както и на плувните спортове след 1931 г.

За нуждите на изследването е въведено специализирано разделение на три по-кратки периода на българското плуване от Освобождението до 1944 г. (предистория, период на организирано плуване и период на спортно плуване и плувни спортове). Налице са ограничения в изследваната периодика поради много големия ѝ наличен обем в страната за проучваните десетилетия.

Втора и трета глава представляват хронологичното изложение на резултатите от изследването чрез представянето на формираната подробна картина на развитието на плуването във времето. След всеки раздел и подраздел са представени установените в него социално-културни функции на плуването и тяхното разпространение като обществено явление на база на съответните показатели за анализ. В отделните исторически периоди е показателен нарастващият брой на институционализираните субекти, носители на

характеристиките, които се проявяват като следствие от тяхната дейност и отражението ѝ върху културното развитие на българското общество.

Особено ценно е, че по този начин се проследява не само историческото развитие на плуването и плувните спортове, но и се анализира влиянието на политиките основно на СБГД „Юнак“, БНМС и БНСФ, но и на други организационни субекти, върху социалните и културни промени в България.

Специален акцент е поставен върху строежа на басейни в страната до 1944 г. – процес, който катализира бързата популяризация на плуването, особено след 1931 г. Подробно е анализиран преходът от организирано към спортно плуване и бързото увеличаване на клоновете на БМНС и на спортните клубове в София и в страната под егидата на БНСФ, които провеждат обучения по плуване, а много от тях развиват и плувния спорт.

В края на трета глава е анализът на резултатите от изследването на база установените социално-културни функции и тяхното развитие, разпространение и влияние в отделните периоди.

Заключението обобщава впечатляващите социално-културни промени в българското общество до 1944 г., с които страната в голяма степен наваксва по отношение навлизането на плуването и плувните спортове за 4 десетилетия вековното си изоставане от Западна и Централна Европа в началото на XX век. Така и в България плувният спорт навлиза сред показателите за европейското културно развитие на народа. Бързият прогрес у нас в тази сфера е пряко следствие от дейностите по напредъка и разпространението на плуването, извършвани от СБГД „Юнак“, БНМС и БНСФ в изследвания период, както и на много други институционализирани субекти. Най-важните акценти са изведени в четирите извода. Въпреки историческия, а не приложен характер на труда са обособени и три препоръки, които имат отношение към актуални аспекти на развитието на спорта в страната.

Налице е забележителен приносен труд не само в изясняването на фактите и събитията в най-ранната история на плуването, водна топка, скоковете във вода и водното спасяване в България в изследвания период, но най-вече с обяснението и анализирането на процесите в тяхната еволюция, които водят до важни промени в културното и общественото развитие на страната. Дисертацията поставя нови стандарти в изследването на историята на отделни

спортове или на група спортове, като се отличава с оригиналност, теоретични и историографски приноси.

Въз основа на постиженията и приносите на автора изразявам своето категорично положително становище образователната и научна степен „Доктор“ да бъде присъдена на Николай Георгиев Кръстев.

проф. Николай Кирилов Изов, доктор

21 януари 2026 г.

OPINION

By Prof. Nikolay Kirilov Izov, PhD

about the dissertation thesis:

„SOCIO-CULTURAL CHANGES IN AQUATIC SPORTS IN BULGARIA UNTIL 1944“

for awarding the educational and scientific degree „Doctor“

to Nikolay Georgiev Krastev

Scientific advisor: Assoc. Prof. Yordan Donev, PhD

Doctoral program „Theory and Methodology of Sports Science“

Professional field 7.6. „Sport“

Nikolay Georgiev Krastev is a full-time doctoral candidate at the Department of Aquatic Sports. He holds a degree in philology (MA in Bulgarian Philology from Sofia University “St. Kliment Ohridski”). As an established journalist, the candidate is an author of numerous popular-science books and studies — on the history of the sports club “Slavia”, canoe-kayak in Bulgaria, basketball, and workers' sport in the country. As a publisher and editor over recent decades he has been actively engaged in the history of sport, including swimming and aquatic sports.

Significance of the research problem

The thesis addresses a little-studied topic. It is a substantial research on the earliest history of swimming and aquatic sports in Bulgaria. This is a special group of sports because they are practised in an environment unnatural for humans. That is why they are of great social significance and they may execute life-saving practical functions.

The thesis is a large-scale interdisciplinary research in which Nikolay Krastev demonstrates his deep knowledge not only in sports history but also in sports science in its aspects concerning the social significance of sport, in folklore studies and the history of the printed media in Bulgaria as well.

The evolution of swimming and aquatic sports in Bulgaria till 1944 is studied in detail. The activities of the three major cultural-patriotic public organisations – Union of Bulgarian Gymnastics Societies (UBGS) “Yunak”, the Bulgarian National Maritime Concord (BNMC) and the Bulgarian National Sports Federation (BNSF) – and their impact on the socio-cultural changes in the country in that period are depicted and analyzed. Establishing the dynamics in the development of the socio-cultural functions of swimming on the basis of rich historiographical picture and a large body of newly discovered empirical facts contributes to clarifying the processes and their consequences for the cultural development of the Bulgarian nation.

Parameters of the thesis

The thesis comprises 205 pages (preface, key concepts and abbreviations, three chapters, conclusion with findings and recommendations, and four appendices). It is illustrated with 11 tables and 17 photographs. The bibliography includes 408 sources: 114 scholarly works (90 in Cyrillic, 24 in Latin script), 19 collections and dictionaries (17 in Cyrillic, 2 in Latin script), 32 laws, reports, regulations and statutes (30 in Cyrillic, 2 in Latin script), 39 archival units from the Central State Archives, the State Archives — Burgas and the Historical Archive of the National Sports Academy, 191 press publications (190 in Cyrillic, 1 in Latin script), 10 internet resources and 3 archival video materials. The appendices are: “Major events in Bulgarian swimming until 1944”, “Swimming records in Bulgaria until 1944”, “Water polo matches in the country in the period 1932–1944”, “Photographs and illustrations”. The footnotes and explanatory notes number 515. The abstract book adequately presents the research. Specialised verification showed no evidence of plagiarism.

The dissertation meets the mandatory standards for doctoral theses on historical topics.

Structure of the thesis

The Preface outlines the topicality of the problem, the conceptual framework and the author's main motivation for choosing the subject – it is a continuation of his long-term research on the history of swimming in Bulgaria.

In **Chapter One**, after setting out the problem, the literature review is presented in two subsections. The first one is devoted to the socio-cultural functions of physical education and sport. It includes 12 important studies on the topic by well-known international sociologists and cultural scholars who worked at different times and in different countries, as well as 13 works by Bulgarian researchers. The second subsection covers publications on the history of swimming and aquatic sports in Bulgaria until 1944.

The literature review is followed by presentation of the historical sources, the research hypothesis, the aims and objectives of the study, the object and subject of research, and the organisation and methodology.

Particular attention is due to the subsection “Methodological foundations of the concept for studying the socio-cultural functions of physical education and sport”. Based on the delineated directions in sports science concerning bodily culture and on the principal socio-cultural functions of sport, and taking into account the specificity of the historical context, the most widespread influences of the social system of swimming on Bulgarian society are defined. The large quantity of collected empirical data enabled the candidate to formulate 18 indicators for analysing the socio-cultural characteristics of swimming and aquatic sports in the country. The subsequent identification of these indicators in the thesis demonstrates the presence of the corresponding social characteristics of swimming and of aquatic sports after 1931.

For the purposes of the study a specialised division into three shorter periods of Bulgarian swimming from the Liberation until 1944 was introduced (prehistory, period of organised swimming and period of sport swimming and aquatic sports). There are limitations in the studied chronology due to the very large volume of available material in the country for the examined decades.

Chapters Two and Three present the chronological exposition of the research findings through a detailed picture of the historical development of swimming. After each section and subsection, the socio-cultural functions of swimming identified therein and their diffusion as a social phenomenon are shown on the basis of analytical indicators. In different historical periods an increasing number of institutionalised actors is evident, bearing the characteristics that emerge as a consequence of their activities and their impact on the cultural development of Bulgarian society.

It is particularly valuable that in this way not only the historical development of swimming and aquatic sports is traced, but also the influence of the policies of UBGS “Yunak”, BNMC and BNSF, as well as of other organisational actors, on social and cultural changes in Bulgaria is analysed.

A special emphasis is placed on the construction of swimming pools in the country up to 1944 – a process that catalysed the rapid popularisation of swimming, especially after 1931. The transition from organised to sport swimming and the rapid increase of BNMC branches and sports clubs in Sofia and in the countryside under the leadership of BNSF (which provided swimming instruction courses and developed competitive swimming) is analysed in detail.

At the end of Chapter Three the results of the research are analysed on the basis of the identified socio-cultural functions and their development, spread and influence in the respective periods.

Conclusion

The Conclusion summarises the impressive socio-cultural changes in Bulgarian society up to 1944, whereby the country largely caught up – over four decades – with its century-long lag behind Western and Central Europe at the beginning of the twentieth century in the adoption of swimming and aquatic sports. Thus in Bulgaria the aquatic sports entered among the indicators of the people’s European cultural development. The rapid progress in this sphere is a direct consequence of activities aimed at the advancement and dissemination of swimming carried out by SBGD “Yunak”, the BNMC and the BNSF in the studied period, as well as by many other institutionalised actors. The key theses of the research are drawn into four conclusions. Despite the historical rather than applied character of the study, three recommendations in relation to current aspects of sport development in the country are outlined.

The dissertation is a remarkable contribution not only in clarifying the facts and events in the earliest history of swimming, water polo, diving and lifesaving in Bulgaria during the respective period, but above all in explaining and analysing the processes in their evolution that led to important changes in the country's cultural and social development. The dissertation sets new standards in the study of the history of individual sports or groups of sports. It is characterised by originality, as well as theoretical and historiographical contributions.

On the basis of the author's achievements and contributions, I will vote positively for awarding the Ph.D educational and scientific degree to Nikolay Georgiev Krastev.

Prof. Nikolay Izov, PhD

21/01/ 2026